

№ 1 — 1938

**PAIDE GÜMNAASIUMIDE JA
KAUBANDUSKESKKOOLI ÕPILASAJAKIRI**

AJATAAR

PAIDE GÜMNAASIUMIDE JA
KAUBANDUSKESKKOOLI ÕPILASAJAKIRI

TOIMETANUD KALEV KRUIP

Nr. 1

27. aprillil 1938. a.

VII aastakäik

SISU: A. Luht — E. Särgava 70-aastane. H. Brenner — Omad vitsad. F. Kalvi — Meie rahvuslikust ühislaulust. K. Kruup — Kirjavahetus meie koolis. H. Vihalem — Kui vaieldakse. Aforisme — F. Kalvi. F. Kalvi — Eestlasele eesti nimi. E. Piigert — „Reisimuljeid“ Tartust. L. Tobre — Viimased päevad enne klassipidu. Ringvaade,

Riigiraamatukogu.

№ 54397
(25. 2. 40).

~~575604~~

AIME LUHT

Ernst Särgava 70-aastane

29. (17.) aprillil pühitseb E. Särgava oma 70. a. juubelit. Sel puhul on huvitav peatuda selle meie vanemaist realistidest noorima (kuigi mitte enam noore) kirjaniku elu ja loomingu juures.

Ernst Karl Särgava (Peterson) on pärit Vana-Vändrast, Pärnumaalt, kus ta sündis Sillaotsa koolikohal vanemate esimese lapsena. Ta isa Jüri oli andekas ja mitmekülsete huvidega: luuletas, kogus rahvaluulet, harrastas muusikat ja evis suurepärase jutustamisande; ta oli ka põllumees ja mesinik. Kirjanduslikke andeid on ta pärandand lastelegi — mitte ainult Ernst pole kirjanik, vaid ka ta kaks venda on katsetand suletööd. Kirjaniku ema oli lätlanna Lisette Birsgall, saksa haridusega endine kirikumõisa peremansel. Oma eesnime Ernst on kirjanik saand ristiisalt E. Sokolovskilt, kes perekonda tihti oma abiga toetas. Eestistatud „Särgava“ on pärit vanaisa Särghaua talu nimest. E. Särgava on juba lapsepõlvest alates saand tunda elu karedat külge, ta on palju vaeva näind ja puudust kannatand, saatus pole talle, eriti nooruses, palju naeratand. Kui Ernst umbes kaheaastane oli, külmetus isa raskesti, jäi põduraks ega suutnud enam küllaldaselt perekonna eest hoolitseda. Tema ravimine nõudis suuri kulusid. Kõik majapidamismured lasusid ema õlgadel, kes oma energia ja hää tervise tõttu suutis perekonda vee pääl hoida. Isa kidura tervise tõttu pidid lausedki maast

madalast olema tõil abiks, ja tulevane kirjanik sai varasemas nooruses tunda ülejõu töötamist ja alatoitlust. See põhjustas ka kroonilisi päävalusid, mis teda mehe-eani piinasid.

Oma kooliteed algas Särgava 7-aastaselt isa koolitoas. Külakooli lõpetand, saadeti ta Vändra kihelkonnakooli, kuid säält pidi ta lahkuma vallatuste tõttu mitterahuldava käitumise pärast. Ta astus nüüd Tori kihelkonnakooli. Säält pidi ta isa raskenend haiguse pärast 15-a. õppimise katkestama ja isa asendajaks koolis hakkama. Kolm aastat töötas ta niiviisi, valmistades samal ajal iseõppimise teel õpetaja kutseksamile. 1886 aga avanes tal võimalus astuda Tartu vene seminari — ristiisa kaasabil võeti ta kooli vastu ja talle anti kroonustipendium. See õppeasutus oli aga tasemelt vaevalt keskpärane. Esikohal vene keel, kooli sihiks oli venestamine. Õpilaste enamik oli vaimsete huvideta, anduti isegi joomisele. Hiljemini on kirjanik nimetand seminari vangikojaks, kus noori inimesi suretati. Seminariaeg olevat halvim tema elus ja tal olevat häbi, et on säält õppind. Kuid Särgava säilitas, vaatamata ebasoodsale õhkkonnale, oma vaimsed huvid ja rahvusliku meeluse, millise oli talle kaasa andnud Vändra, isamaaliselt elektriseeritud paik, kus elas veel Jannseni ja Koidula mälestus, ja kus elasid ja töötasid ka C. R. Jakobson, J. Eglon ja L. Suburg. Venestamise vastu koolis võitlesid innuga mõned ärksamad seminaristid

nagu Särgava ja T. Sander. Kui tollal kuri-kuulus venestamisfanaatik Shatalov proovitudide arutlemisel küsimuse üles seadis, kas vene õppekeel rahvahariduse tasapinda tõstab või langetab, andis kroonustipendiaat Särgava, toetudes pedagoogika ajaloole ja eriti Komeniuse autoriteedile, kirjaliku seletuse, et algkoolis ainult emakeelse õpetuse teel suudetakse õiget vaimuharidust pakkuda. Peagu oleks Särgava pidand selle referaadi pärast ühes referaadi ümberkirjutaja T. Sanderiga koolist lahkuma, kuid viimaks võimaldati neil kool siiski lõpetada, rahuldava käitumisega kutsetunnistusel. Nende klassile ei peetud harilikku lõpupidugi.

Kirjandusega tutvus Särgava juba kihelkonnakoolis, kus luges algul Kreutzwaldi, Krimmi, Anderseni, siis Schillerit. Toris aga innustus ta tollel ajal keelatud materjalistlikust kirjandusest, mille mõjul muutusid ta usulised põhimõtted ja tekkis hoopis uus maailmavaade, täis protestivaimu, kuigi algul veel ähmane ja tume. Seminaris aga huvitus ta vene realistidest, nagu Gogolist, Dostojevskist ja L. Tolstoist, kelledest hindas eriti viimast. Ta kuulus ka seminaristide illegaalsesse ringi, kus loeti eesti kirjandust ja ajalehti.

1889 seminaril lõpetand, hakkas Särgava õpetajaks, millises ametis püsib tänini. Kolm semestrit töötas ta Vändra kihelkonnakoolis, kus juhatajaks oli tuntud arvustaja ja ajakirjanik A. Jürgenstein, kelle isik on ka Särgava arenemist mõjustand. Siin uuris ta ka palju filosoofilist kirjandust. Siit siirdus ta Sindi vabriku ministeeriumikooli, säält Põltsamaa Eesti Aleksandri kooli, kus õpetas eesti keelt, laulmist ja saksa keelt. Emakeele õpetamine andis tõuke Särgava hilisemale keeleharrastusele, mis avaldus rea keeleõpikute väljaandmises. Põltsamaa-aeg on oluline kirjaniku isiksuse lõplikul kujunemisel. Ta rahvusromantilisest tõekspidamisest hävivad ja talt saab terav ühiskondlike olude kritiseerija. Särgava tahtis pääseda lähemale kultuurielule, päälinna, kuid see ei õnnestund pahempoolsuses kahtlustatud õpetajal kergesti. Ta sattus Kose-Uuemõisa, siis Rakveresse, kuni viimaks 1906 pääses Tallinna. 20 viimast aastat on ta Tallinna linna reaalkoolis eesti keele õpetajaks ja inspektoriks. Ta on olnud Tallinna linnavolikogu liige, on K. L. Tallinna maleva propagandapäälük, E. Haridusliidu juhatuses esimees, E. Karskusliidu auliige ja praegu riigivolikogu liige. Agara haridusliku ja seltskondliku töö tõttu on ta kirjanduslikul alal võind vähe töötada. Huvitav on Särgava vaadete kujunemine, mis on

palju mõju avaldand ta kirjanduslikus toodangus. Lapse- ja noorpõlves oli ta usundi mõju all, kuid peagi tulid esimesed pettumused, olenedes ümbruskonna mõjudest. Ta avastas silmakirjalikkuse nii harimata kui ka intelligentsi ringides. Tekkis viha inimeste eluvale vastu ja ta hakkas inimesi hindama mitte nende kauni usuteooria ja kõlavate sõnade, vaid isiklike tegude järele. Positiivsele usuteooriale järgnes materialism. Koolitoas isa asendades puudus tal hingeline rahu. Igal pool jälgisid teda rasked mõtted, ta juurdles eluprobleeme, pää huugas mõtteist, puudus uni, päävalud tihenesid. Tekkis raske hingeline kriis, mis võinuks nõdrameelsusega lõppeda, kuid Särgava võitles ise selle vastu, haaras kinni uuesti usust ja tervenest. Ta leidis enese nüüd maailmavaateis teelt käre-meelsusele, inimeste ja olude teravale arvustusele. Nii vaatas ta ka teravalt arvustades seminaril ajale, eriti palgateenijaist-kooliõpetajaile, kes üldse oma kutsele ei vastand. Särgavast saigi oma kirjanduses ühiskonnapahede kriitik ja maailmaparandaja-idealistik.

Särgava on Vilde kõrval eesti kriitilise realismi teine pääedustaja. Kuid vaatamata ühisele opositsiooni-vaimule, võitlusele suruvate oludega ja ühisele kirjandusmeetodile, mis neid kaht kirjanikku lähendab, esinevad nende kirjanikuprofiilides paiguti õige lahku-minevad karakterjooned. Särgavat on nimetatud koguni meie naturalismi isaks; kuid tema teostes esineb pääle naturalistlike joonte ka romantilisi, ta on õieti realist-naturalist-romantik.

Särgava ilukirjanduslik toodang pole suur, kuid ideeliselt ja kunstiliselt kasvavad ta teosed üksteisest järjekindlasti välja ja sageli arendavad järgmised eelmiste aineid. Esimesist ilmunud tõist viimasteni kannab neid hariduslik-õpetlik tendents ja ümbruskonna oludest tingitud opositsioonivaim. Ta astus teadlikult Vildele, kes algul kergeid, sisutuid jutustusi kirjutas, seega vastarinda, et ta pedagoogina kõigepäält teose sisu rõhutab, just tendentsi pärast kirjutab ja teose välise vormi, millest ka kunstiväärtus oleneb, instinktiivselt tegutseva sünnipärase ande hooleks jätab.

Särgava loomingus võib eraldada kolme teravapiirilist järku. Esimene — ettevalmistusperiood — algab seminaripäevil. Tõuke kirjutamiseks andis talle Bornhöhe „Tasuja“, mis talle suurt mõju avaldas. Ta esialgne kavatsus oli kirjutada eesti ajaloolisel ainel, kuid loobus sellest kodumaa ajalootundmise puudusel. Selle asemel tõlkis ta seminaristina

Bulver'i „Pompeji viimsed päevad“ ja avaldas selle „Olevikus“. Märgates, et sulg hästi sõna kuuleb, tahtis ta ka midagi algupäraselt kirjutada. Tekkiski tema esikteos „Ei iialgi“, mis ilmus trükist 1895. a. See on romantiline lugu taluperest võrsund muusikust, kes kindla karakteri puuduse ja joomise tõttu hukub. Aineteleks novelliksi sai ta oma kaasõpilaste elust, kelledest mitmed joomaritena alla käisid. Iseloomulik on, et Säreava juba selles oma esikteoses on õpetlik, milline joon ilmneb ka kõigis ta teostes. Tema selle perioodi tähtsam töö on „Õnnetu õnnelik“. Kujutades elu viletsust, laseb Säreava kahes nimetatud jutustuses esitatud elu varjukülgi tegelaste eneste kindlusetu iseloomudest ja isiklikest väärsammudest välja kasvada, säälijuures ühiskonda ja olusid arvustamata. Üldse on aga Säreava sel ettevalmistusajajärgul, mis kestis kümme aastat, võrdlemisi lähedal kirjanduslikele kaasaeglasile, eriti Juhan Liivile.

1898 kirjutas ta jutustused „Marjad silmas“ ja „Ühe härja elulugu“, millega algas lühike, kuid seda väärtuslikum tegevusjärg, mis on teinud Säreava eesti kirjandusloo silmapaistvaks nimeks. See on ajajärg, mil Säreava loobus järsult eesti kirjanduse seniseist traditsioonidest, saades üle iseene ja oma kaasaegsete romantilisest maitsest ning ideelisest vaesusest. Seda teist loominguperioodi alustas ta Põltsamaal seeriaga „Paised“ (1899—1901), mille motoks on Koidula sõnad: „Sinu pisaraid ma näen, sinu muret kuulen ma, Eestimaa, su ööst ja valust, neist sull tahan rääkida.“ Neil tööil on ideeline siht, radikaalne sisu, sest siin eitatakse elu idealiseerimist ja kuldamist kirjanduses, rõhutatakse varjukülgi ja tarvitatakse nende kujutamiseks naturalistlikku värvingut. Seeria esimene vihik koosneb kahest eelpoolmainitud jutustusest. Kunstiliselt väärtuslikum on „Ühe härja elulugu“, see kuulub Säreava parimate tööde hulka. Siin kujutatakse talupoja virelemist rendikohal, kusjuures pererahva käekäiku on rõõbitatud härja eluga. „Marjad silmas ehk 50% rumalust, 25% laiskust, ja mis üle selle, see on sula kangekaelsus“ on terve satiir saksa soost kirikuõpetaja pihta, kes ise elades mugavalt oludes ei mõista rahva häda, vaid peab selle põhjuseks rumalust, laiskust ja kangekaelsust. „Paisete“ II vihikus (1900) ilmud novellis „Issanda kiituseks“ tungib kirjanik kallale laulukooridele ja pidudele, näidates, et need laostavad noorsoo kõlblust. Novell oma tendentsiga ja väiklase ideelisusega tekitas pahameelt rahvuslikes ringkonnas, eriti võttis tema vastu sõna V. Rei-

man „Postimehes“. „Paisete“ III vihu moodustab novell „Tulge appi“, milles taunitakse misjoni hääks rahvalt rahakorjamist. Antakse pilt vaesusega võitlevast pöpsiperekonnast, kelle häda suurendab veel pereisa joomine. Kontrastina kujutab autor jõukat talu, kus silmi küll on India paganate jaoks, aga kus ei nähta kisendavat viletsust oma välja taga. Kõnesolevasse perioodi kuulub päale mõne lühijutu nagu „Hõiskama Jaagup“, „Oheliku onu jõulunägemine“ jt. ka Säreava loomingu tippsaavutus, novell „Rahvalalgustaja“. — Kirjanik oli siirdund Põltsamaalt, kus ta eriti palju kokku puutus talurahva eluga, Kose-Uuemõisa, kus valmiski ta pääteos, mis ilmus esmakordselt „Uudistes“, aastal 1904 eriraamatuna. Siin peatub autor maaharilaste juures, võttes arvustuse alla seltsielu maal ja eriti „rahvalalgustajad“. „Rahvalalgustajas“ siirdub Säreava Mudila alevisse, kus rahvas on harimatu, pimedusega löödud, ja rahvajuhid „parem seltskond“, on samuti ebaintelligentsed, tagurlised ja variseerlikud. Kooliõpetajad, „rahvalalgustajad“, püüavad küll tuua seltsi kaudu vaimuvalgust, südameharidust ja rahvuslust sinna mudasesse Mudilasse, kuid nende püüded ebaõnnestuvad nende endi isiku sobimatuse pärast sellesse töhe. Mudilas jääb kõik vanaviisi, Säreava näitab, rahvalalgustajaid paljastades, selleaegse ühiskonna õnsust; rahvajuhid aitavad meelsamini säilitada senist vaimupimedust, kui rahval silmi avada nägemaks oma häda ja korraldamaks omaabi, kuna rahvalalgustajail puudub selleks oskus ja jõud. Seltsi kaudu toimetatav rahvalalgustus äpardus mitte vale idee, vaid ebaidealiste pärast. „Rahvalalgustajaga“ lõpeb Säreava teine naturalistlik loominguperiood, mis kestis 5 aastat. Igaüks selle perioodi teostest oli kui hoop endise ühiskonna pihta ja ühtlasi uus ehituskivi sellesse alusmüüri, millele peab rajatama kord meie ühiskond. Esimest korda kostis mehine hüüd läbi eesti kirjanduse: tulge appi! Rahval on paised seljas ja marjad silmas, ta on nagu härg, keda viiakse tapale, kuid rahva valgustajad ei oska ega taha teda päästa! Säreava algas oma arvustusega mõisast ja kirikumõisast ning jõudis Oheliku Madiseni, paljastades sarkastiliselt neid ühiskondelise valskuse vorme, mida näit. Pärn oli idealiseerinud säärase piiteediga: seisust, omandust ja perekonda. See energiline protestivaim sotsiaalsete paisete avamisel leidis enesele ka vastava väljenduskuju. Tiheda kompositsiooni, haarava stiili ja rahvapärase keele varal saavutas eesti naturalism siin oma esimesed ja parimad võidud.

Kirjaniku hilisem looming ei küüni eelmise tasemeni. Pääle 1905. a. revolutsiooni kaob ta teoseist selline ägedus ühisel arvustamisel ning jõuline naturalism, algab laskumine mõõdukusse. Oli ju nüüd negatiivsete tüüpide rida, mille Sörgava kavatses esitada, lõpule jõudnud, ühiskondlik taust ja maitsedki ärevuseaastail teisenend ja Tallinna asumisega ka kirjaniku enda ümbrus muutund. Algab kolmas järk Sörgava toodangus, kus ta positiivseid tüüpe, tuleviku fantaasiainimesi hakkab looma. Siia kuuluvad jutustused „Liisi“, „Kolonist“ ja novell „Elsa“ („Sõnumed“ 1907). „Elsas“ käsitleb ta vabaarmastuse ja naisõiguse probleeme, langedes magusavõitu romantikasse, ka tendents näib liiga päalesurutuna. Tundub, nagu oleks Sörgava loojatemperamentis midagi murdud, nagu oleks ta valesti häälestatult oma õige võtte unustand. Järgneb ta pikem vaikimine, alles 1916 ilmub Sörgava „Kirjatööde kogu I“, sisaldades varemilmund novelle, mis enne enamasti olid maetud ajalehtedesse ja -kirjadesse. — Uuesti avaldub kirjanik alles pääle Vabadussõda, ja seekord draama alal. Näidendikatseid oli ta teind juba seminaripõlves, ent need ei pääsnud avalikkuseni. 1920 ilmub talt kolmevaatuseline draama „Sõnajala õis“, kus käsitleb samuti armastusevabaduse küsimust. Kujutatakse pastori perekonnadraamat, kes on seotud kohusetunde tõttu haige naisega, armastab aga samal ajal noort naiskooliõpetajat. Paar aastat hiljem avaldab Sörgava komöödia „Uus minister“, milles pilkab pälesõjaaegset karjäärihimulist seltskonda. Arvustus on tunnustand Sörgava draamade võrdlemisi hästi õnnestund probleemide ase-

tust ja dialoogi arendamist, kuid lavaliselt ei pääse teosed küllaldaselt mõjule.

Sörgava teosed äratasid tähelepanu oma tendentsi ja ideoloogiaga ja tekitasid hädikisa puudutatute seas, keda polnud just vähe. Tema teoste ümber vaieldi palju ja nende üle kirjutati tihti rohkem ridu, kui need ise sisaldasid. Kirjanik seisis opositsioonis omaaja seltskonnaga.

Puhtkirjandusliku loomingu kõrval on Sörgava teotsend ka koolikirjanikuna, ilmudates rea emakeele-õpperaamatuid. Levinumaid neist on „Eesti laste aabits“ ja keeleline harjutustik „Algharjutused“. Viimast on kasutatud ligi parkümmend aastat keeleõpikuks meie algkoolides.

Iseseisvusajal on niisiis Sörgavalt ilmud ainult kaks näidendit ja mõne varasema teose uustrükke. Kirjaniku 70-ndaks sünnipäevaks ilmuvad ta kogutud teosed kolmes köites, sisaldades kõik ta tööd. Seega on võimalik anda ta toodangu kohta selget kirjandusloolist ülevaadet. Hoolimata puudusest, hoolimata halvastipeidetud tendentsist, romantikasse vääratavast hingeelukujutusest ja stiilikonarustest esindab ta ometi eesti kirjanduses teravalt-isikulist tüüpi. Me tunneme teda ta paremal tegevusjärgul nii ühiskondliku kui kunstilise uuendajana, meile ütleb ühteviisi midagi algupärast nii tema lause järsk lihtsus kui selle karm sisu. Ja säärase — küll mitte täiusliku, küll mitte euroopalisi nõudeid täitva, seevastu aga teed rajava suure eesti kirjanikuna jääb Sörgava meie kirjanduslukku. Seda tõtt on võimatu salata, see paneb end üha uuesti kehtima ka järgnevate põlvede juures, kes Sörgava teoseid kätte võtavad juba nagu klassiku omi.

HEINRICH BRENNER

Omad vitsad

Veel täna õhtul tahab Rootsi kuningas Ingvar laevastikuga Saare- ja Läänemaale sõjaretkele sõita. Raisatud on kulupäise nõuandja hoiatused ja manitsused — olles võidus kindel loodab kuningas riigi piire üle mere nihutada ja ka iseenda kuulsust täiendada.

Meri uinub, unistab, õõtsub hääletult rulluvais laineis, nagu midagi suurt ning kurba aimates. Kuid meri varjab oma mõtteid, vaikib, virvendades esimeses aovalguses ja mõnuldus üle-libiseva tuulekese mahedusest.

Aga juba on koitev hommik üle valeva vetepinna läänes midagi helkiv-valget avastand. See on rootslaste suur ning kiiresti purjetav merevägi. Suured laevad, õudsete nikerdustega ninas, ujuvad kui tontlikud merekindlused, laiad vahuvoolused venimas ahtrist, luikvalged purjed ammuli tuultele.

Miks viibivad aga eestlased? Nad ei maga ometi enam magusat koiduund? Ei, see oleks häbi! Vististi on siin mõni uus salakaval löks. See näikse rootslasigi rahutuks tegevat, sest nende sõit kaotab oma hoo. Võimatu oleks

ju mõelda, et saarlased otsustavasse võitlusse ilmumata jäävad. Ümbritsev vaikus rubsub ja Ingvari südamesse langeb kartuse vari.

Aga mis see siis tähendab? Läänest, otse

Lähenejaid on märgatud: kohmakalt loovides pöörduvad rootslased neile vastu. Mõned laevad, nendega ka Ingvari oma, on rannund. Need aga lahutatakse äkki teistest,

Maastik

L. Kõre

rootslaste tulekuteed pidi, läheneb uus laevavägi, mis aga eelmisest hulga väiksem. Sääli on kindlasti saarlased oma väikeste, väedate ning kergete laevadega, mis on nagu naelad rootslaste kohmakate vasaratega võrreldes.

sest kaldalähedaste saarekete varjust väljub uus palju arvukam vaenlase laevastik. Vaala kallale langeva delfiinina reenab uustulnuk rootslasile kuklasse, surudes need nagu pihvide vahele.

Manööver on õnnestund. Laevad segunevad võitlushoos, kauaenedes aeglaselt lagedale merele. Kaks kanget põhjamaa rahvast löövad Kividepää juures sarved jõukatsumiseks vastamisi. Laevad klammerduvad kokku, tugevaist tuuradest hoituna. Kiiresti kantakse koorem ahtrisse, mis upitab laevanina kõrgele veest välja. Sääl ülal algab võitlus, verine ning ohvreid nõudev. Sääl suigub surmale vapraid eesti elusid rootsi raua läbi, kaob kaebamata rootsi sõjamehi põlevate palkide all. Võit aga on kiiresti kalduv. Enam kui pooled rootslaste suurtest laevadest on tuld võtnud ja kihutavad leekivate tungaldena merele, kannul jälgiv vastane.

Aga milleks siis üldse selline verevalamine? Miks ei ela üle mere naabrid kosutavas sõpruses? Miks ihuvad nad mõõka? Teadagi: ühed on sunnitud sõdima, nad annavad kuningale, mis kuninga kohus; teised taplevad puhtast koduarmastusest oma isade maa kaitseks. Põhjas uuristavad taanlased risti ja mõõgaga kalevlaste riiki. Lõunas langevad liivi veljed sakslaste moodsa kultuuri ja sõjatehnika ees. Kõrval vaatamas ja juhust ootamas on veel teisigi vaenlasi ja nüüd nõuavad oma osa rootslasedki.

Jumalad on vakra saarlaste vanema laeva viind kokku just Ingvari omaga. Vello tunneb kohe kuninga ära ja otsustab ta koos laevaga hävitada. Vanem võitleb Uuru, oma naisevennaga kõrvuti, kui viimast vaenlase oda tabab ja merre tõukab. Jõud tema lihastes siiski ei rauge. Käsikaudu leiab kangelane vöö vahelt kirve ja varsti tunnevad rootslased kokkudes, kuis nende laevakere kõmiseb

tugevate hoopide all. Võitlus jätkub hoogsamini kui varem. Ingvari meeste odad puurivad vett laeva kõrval, kuid Uuru kaitsevad sõbrad. Laastu laastu järele kisub vahe tapper laevaküljelt, kuni viimane hoop nõrkevast mehejõust karastatud terasega avab veele voolutee. Kohusetunne võidab surmahirmu: rootslased kogunevad Ingvari ümber, kes neile lahkumiseks kõneleb ja vabaduse jätab valida surma või vangipõlve vahel.

Tummalt seisavad mehed, nii võitjad kui võidetud.

Juba ulatub vesi meestele vööni, nüüd rinnuni. Pilgud kuningal, lähenetakse iga hetkega külmale kalmule.

Jõulise tõukega eemalduvad eestlased, et mitte veekeerisega kaasa kistud saada. Ja siis jääb vaid väike kaduv virvendus veepinnale, kuhu sangarid vaikselt, ühegi appikutseta on kadund.

Mehed vaatavad ranna poole, kus on aland võidupidu; Vello palvetab veel: „Olgu jumalad teile helled, Ingvari mehed! Olete meid küll vihastand ja teotand oma Jumalaga, kuid teie vapruste pärast palun ma teie eest.“

Vanem võtab kotist hõberaha ja lõikab tükikesi vetejumalale lepituseks, siis jätab jumalaga kadund Uuru koos teiste langend eestlastega.

Pöördudes minekule hüüab veel: „Ingvar, sinulegi palun jumalailt andestust sinu meeste pärast, kes olid kangelased. Oma saatuse oled teenind oma auahnusega; omad vitsad on sind karistand karmilt, kuid õiglaselt.“

F. KALVI

Meie rahvuslikust ühislaulust

On kord üteldud: sääll kus sõnad lõpevad algab muusika. Me ei suuda sõnastada iseäralikke ega ka eriti sügavaid tundeid. Tunne, et meie sõnatagavara on selleks liig väike, või leiame, et vastava tunde väljenduseks hoopis puudub sõnaline vaste. Me võime hääle kõlaga varjundada üht sõna — võime anda sellele lõpmata palju tähendusi, kuid sõnalistel väljendusviisidel on piir üsna ligidal. Võiksime ütelda tõesti, et muusika algab just sääll, kus sõnadega enam hakkama ei saa. Kui tuleb puudus sõnadest, siis tahes-tahtmata peame sõnu meloodiliselt varjundama ja nii tekibki midagi viisitaolist.

Samuti nagu üksikisik valab laulu —

peenendatud väljendusvormi — oma sügavamad tunded ja elamused, nii leidub tundeid ja elamusi, mis on tervele rahvale ühised — mis leiavad väljendust ühislaulus, meie kõigi poolt läbi elatud ja sisemisest tungist aetuna väljendavad rahva omapära, ühiseid kannatusi ja rõõme. Need on kindlasti seoses rahva iseloomuga ja valitseva olukorraga.

Huvitav on nentida, et praegu väga meelsasti lauldakse laule, mis ühel või teisel viisil on seotud rahva minevikuga. Kahtlemata ei jää keegi sellest minevikumüstikast haaramata.

Rahvalaul oma leelutamiseks on minevikku vajund. Ärkamisajal pandi tähele

rahva omapära, mis kajastus sügavalt meie kirjanduses, kuid rahvalikku ühislaulu ei saand tekkida. Rahva hing oli veel kammit-sais. Sõnadele tulid viisid laenata. Noor-eestlased hüüdsid: „Enam euroopalikku kul-tuuri!“ Seda hakkas voolama ja voolab veel praegugi. Tunti, et euroopalik kultuur on vastuvõetav. Hakati nagu otsima selle lõp-matasügava kultuuriallika põhja. Selle otsi-mise juures aga unustati meie rahva omapära ja segati võõras kunst meie omaga, nii et iga-üks ei suudagi oma laulu eritella võõrast.

Meie oma laule on hakatud nagu igno-reerima, sellepärast et nad ei vasta meie vähe-arenend maitsele ja on raskesti lauldavad. Meie heliloojad elavad „laulurahvast“ palju, palju ees. Et laul rahva seas leviks, sel-leks peab üles seadma laulule mitu ja mitu nõuet.

Meie rahvas on lauluarmastaja. Laulus mängivad väga suurt ja tähtsat osa sõnad. Võiks ütelda: sõnad ilma viisita maalivad küllaltki selge pildi, aga viis ilma sõnadeta ei jää meele ega ütle ka mitte midagi. Eest-lane otsib kõikjal sisu, vorm ja koor on väik-sema tähtsusega.

Laul ei tohiks olla pikk, s. t. mitte väga komplitseeritud viisiga, ega raske muusikalise loogikaga. Laulu loomisel tuleb arvestada seda, et laul läheb rahva sekka peagu ainult ühehäälsena. Sellepärast tuleb eriti rõhku panna meloodiale — esimesele häälele, mitte aga niipalju harmooniale. Tõsi on, et harmo-niseeritud laul koori poolt ette kantuna on hoopis midagi muud kui laul ühehäälsena, kuid siin on olukord teissugune.

Kõrge paatos, kõrged ideed ja muud niisugused raskesti-seeditavad asjad ei seisa meie lauljal kuigi südame lähedal. Lõbus, vallatlev, tundeküllane — lihtsas toonis, här-dameeleoluline — mis oleks seltsiliseks nuk-rail hetkil, mineviku aineid taotlev laul leiab tee nii mitmeigi lauluarmastaja südamesse.

Eestlane on saand vähe laulda — pole sageli põhjust olnud laulda. See on võib-olla tingitud ka ta iseloomust. Eestlasele on laul olnud ajaviiteks, mitte lohutuseks ega

unustamisvahendiks. Kui tekib niisugune olukord, kus on vaja lohutust, siis vähestel tuleb mõttesse laulda. Kuid tuntud laulurahvas — venelased — otsib laulust lohutust ja unustab hetkekski igapäevased mured ja rändab koos oma lauluga kas Volga või Don'i kallastel. Veel praegugi rännates Peipsi ja Petseri külades näeme õhtuti kogunemas nii noori kui ka vanu, kes ilmastiku-oludele vaatamata istuvad koos „laulukünkal“ või majatrepil ja laulavad. Julgen ütelda, et eestlase rahvuslik laul kui rahva tundeväljendus on kujunemisel.

Väga hästi tunneme venelase iseloomu tema laulust. See on nukrutsev ja tundekül-lane toon, mis läbib nende laule. Olen kindel, et kord läbib eestigi laule iseloomustav joon, mille saavutame, kui oleme lõplikult kosund raskeist lõkidest, mida saatus on meile määrand. Küllap siis laul tõuseb jälle ausse ja valitseb eesti rahvast.

Praegu ei ole küllalt palju eesti laule, mis sobiksid seltskonnas selle sõna kitsamas mõttes, laulmiseks, olguigi et evime juba kenakese kogu häid laule. Oleme näind laulu-pidudel, kuidas kantakse kätel heliloojat, kes loob laulu rahva südamele, kuna hää muusikateooriaga laul saab külma käteplagina osaliseks. Ei tule pakkuda nii rasket muusikat, millest me aru ei saa.

Laulud levivad praegu suurel määral kino ja teatri kaudu. Sääll pakutakse aga peagu eranditult välismuusikat. Pole siis ime, kui karjatüdruk läheb karja ja laulab mõnd šlaagerit. Tuleks astuda sinnapoole, et teatris ja kinos, üldse avalikel etendustel ja ka koolis kuuleksime rohkem rahvaliku muusikat ja laulu. **Kahjuks on selle läbiviimise võimalused rasked, sest meie muusikud — rahvamuusikud — on vaeslapse ossa jäetud. Luuakse laul eeskätt leidmaks tunnustust kunstnikuna, ei arvestata rahva laulu ja huvitaset.**

On vaja rahvamehi, muusikuid — heliloojaid, kes poeksid meie põue ja kuulaksid meie südamelööke, et neid hiljem ühte sulatada lauluga.

K. KRUUP

Kirjavahetus meie koolis

Käesoleval aastal on võinud meie koolis tähele panna suurt huvi kirjavahetuse vastu. Ingliskeelne kirjavahetus toimub õpet. O. Pus-

kari juhatusel. Eriti suureks on paisunud kirjavahetus P.-Ameerika Ühendriikidega (115 kirjavahetust), teisel kohal on Inglismaa

(31), järgneb Havai (3) ja lõpuks on Austraalia ja Šotimaaga kummagagi üks kirjavahetus. See suur hulk näitab, et kirjavahetus on kujunemas õpilaste tähtsaks huvialaks. Õpilased saavad siin praktiliselt kasutada oma inglise keele oskust ja teiselt poolt on ka väga tore ja huvitav saada teateid võõraist maist, nende rahvaist ja kombeist.

Kes meist ei loeks suure põnevusega Ameerikast saabunud kirju! Juba Ameerika koolikorraldus on niivõrd erinev meie omast, et see meie õpilastes äratab huvi. Üldse tuleb sääl õppida 12 aastat, 6 aastat „Elementary School'is“, 2 aastat „Junior High School'is“ ja 4 aastat „Senior High School'is“, mida aga nimetatakse ka lihtsalt „High School'iks“. Peatun rohkem viimase juures, kuna selle kooli õpilastega on meil kõige enam kirjavahetusi.

„High School'i“ õpilasi nimetatakse klasside järgi „värskeiks“, „teise klassi õpilasteks“, „nooremaiks“ ja „vanemaiks“ (I kl. — Freshmen, II kl. — Sophomores, III kl. — Juniors, IV kl. — Seniors).

Igal aastal õpitakse 4—6 õppeainet. Osa neist on kindlad, teine osa on aga õpilase enda valida. Nii on näiteks keegi Ohio paikonnas elav õpilane õppind I klassis inglise keelt, algebrat, ladina keelt ja loodusteadust, II klassis — inglise keelt, bioloogiat ja raamatupidamist, III klassis — inglise keelt, Ameerika ajalugu, kiirkirja ja masinakirja, IV klassis — inglise keelt, Ameerika demokraatia probleeme, keemiat ja üldist matemaatikat, kusjuures igas klassis kaks esimesena nimetatud ainet olid sunduslikud, ülejäänuid aga võis valida paljude ainetest hulgast. Pääle nende ainetest oli veel igas nädalas kaks tundi muusikat ja võimlemist.

Edasijõudmist hinnatakse protsentidega, millede asemel aga ka mõnes osariigis aapeid tarvitatakse. Nii on A (95—100) — suurepärase, B (85—95) — üle keskmise, C (75—85) keskmine, D (65—75) kahtlane, ja E (0—65) — ebaõnnestunud. Järgmise klassi viiakse õpilane, kui tal on kõik ained hinnatud vähemalt 80-ga, kuid mõnikord viiakse õpilasi üle ka 70-ga, kui keskmine hinnang on küllalt suur.

Õpilased võtavad pääle õppetöö veel suure innuga osa mitmesuguste klubide tööst. Need klubid on päämiselt sportlikud, kuid leidub ka niisuguseid, millede liikmed harastavad mingit muud tegevust või ka kunsti. Viimastest on laialt levinud draamakunsti klubid, neid leidub peagu igas koolis.

Eestist teavad säälised õpilased üpris vähe. Paljud küsivad, mis keelt eestlased kõnelevad. Kas see on saksa või vene keel või on eestlastel oma rahvuslik keel? Kui on keele suhtes selgusele jõutud, paluvad mõned õpilased kirjutada ka veidi eesti keelt.

Üldist tunnustust leiab meie õpilaste hää inglise keele oskus. Ameeriklased peavad inglise keelt väga raskeks ja tunnistavad, et nad peavad ponnistama kirjutamiseks seda õieti.

Lõpuks esitan mõned kirjavahetuses saabunud ja lähetatud kirjad.

Wausaus, 8. veebruaril 1938.

Kallis Leidal!

Sa ei või kujutella, kui palju rõõmu valmistas mulle kuulda midagi Sinust. Sooviksin, et kirja saabumine ei võtaks nii palju aega.

Ma imestan, et Sa, olles inglise keelt õppind ainult 4 aastat, võid kirjutada nii ilusa kirja. Kas oli väga raske õppida? Oma järgmises kirjas palun Sind kirjutada ka veidi eesti keelt. See võiks olla väga huvitav.

Meil siin on praegu halvad ilmad. Ühel päeval on külm, teisel aga jälle soe ja sula. Ma kardan, et me ei saagi sel talvel enam suusatada.

Tänavused korvpalli-võistlused on olnud õige põnevad. Meie meeskond kaotas kümnest ainult ühe mängu.

Jaa, mulle meeldib kino väga ja ma käin peagu igal laupäeval kinos. Möödunud laupäeval ma vaatasin üht filmi Sonja Henie ja Don Ameche'iga. Kas Sa oled näind Sonja Henie'd filmis? See on kuulus norra iluuisleja ja ta on Ameerikas kaunis populaarne. Ka Shirley Temple meeldib mulle, kuid väga paljud meist arvavad, et talle on antud liig „magusad“ osad. Kas pole Robert Taylor meeldiv? Ta pole aga Ameerikas siiski nii kuulus, kui ta olla võiks.

Oled sa midagi kuulnud raamatust „Läind ühes tuulega“? Seda raamatut osteti Ameerikas 1937. a. kõige rohkem. Nüüd kavatakse seda isegi filmida ja see on tõepoolest omapärane raamat.

Täna puudun koolist, sest ma pole päris terve. Kooliskäimine on nii tüüvä, et on päris hää, kui on põhjust veidikeseks ajaks puududa.

Meie klassist on väga paljud kirjavahetuses Inglis- ja Saksamaaga, Eestiga on kirjavahetuses kaks õpilast.

Kas Sa mäletad, et ma eelmises kirjas ütlesin, et minu lemmikaineks on ladina keel? Hästi — kuid ma olen muutnud oma arvamist, nüüd meeldib mulle kõige enam ajalugu, sest ladina keel muutub juba liig raskeks. Kas Sa õpid ladina keelt? Mulle meenus alati luuletus selle kohta.

Ladina keel on surnud keel,

nii surnud, kui olla veel võib.

Algul ta tappis kõik roomlased

ja nüüd ta on tapmas ka mind.

Rahvad on surnud, kes seda on kirjutand,

Rahvad on surnud, kes seda on rääkind,

Rahvad on surnud, kes seda on õppinud,

Olgu õnnistud surma, ta seda on väärind.

Kas pole tore? See ilmus meie kooli ajakirjas. Kuid nüüd ma pean lõpetama.

Barbara.

Ex libris

Vold. Paeoja

Bellville, 2. detsembril 1937!

Kallis sõber!

Sinu nime sain Rahvusvaheliselt Sõpruse Liidult ja kuna ma ei tea, kas nad saatsid minu nime ka vastu või mitte, algan ma esimesena kirjutamist.

Ma elan maal ja käin viimast aastat „High School'is“. Ained, mida ma sel aastal võtan, on ajalugu, inglise kirjandus, grammatika, füüsika ja avalik kõnelemine. Meie kool on väike ja sääal on ainult 125 õpilast. Kool on kodust 4 miili kaugel ja me sõidame igal hommikul bussiga kooli. Kõik õpilased väljaspool linna tuuakse kooli bussidega. Koolil on selleks viis bussi.

Mis mängte oma koolis harrastate? Me mängime kevadel pesapalli ja talvel korvpalli.

Meil siin on umbes 6 tolli lund, kuid seda on nii vähe, et see ei kahjusta isegi jõuluroose, mis praegu aias õitsevad. Ma saadan Sulle paar õit, mis ma lume alt leidsin.

Sa võib-olla soovid teada, kuidas ma välja näen. Ma olen 5 jalga 6 tolli pikk, evin helepruunid juuksed, sinised silmad ja kaalun 120 naela. Ma olen 17 aastat vana. Kui vana oled Sina?

Kas Sul on mõni sugulane või sõber siin Ameerikas. Mina ise ei tea ühtki kogu Euroopas ja ma pole kunagi saanud välja oma maa piiridest. Ma elan Ohio keskosas.

Mulle meeldib vaadata filme. Kas Sa saad neid tihti näha, mina ei saa küll sageli, aga siiski vahetevahel, kui ma linnas käin.

Minu lemmiktegevuseks on lugemine, kuid pääle selle meeldib mulle ka õmblemine, ujumine, uisutamine jne.

Ma arvan, et pean lõpetama, muidu viimaks kirjutatan midagi niisugust, mida nimetatakse raamatuks.

Patriina.

P. S. Mul olid mõned ilusad pildid, mida hää meelega oleksin saatnud Sulle, kuid kahjuks pole mul ühtki praegu käepärast.

Ex libris

Ilmar Bökler

Paide, 22. veebruaril 1938.

Armas Barbara!

Palju tänu Sinu viimase kirja ja nende piltide eest, mis mulle saatsid. Need olid tõesti torejad. Old Man of the Mountains peab tõesti olema kena. Võib-olla tulen kunagi tulevikus Sinule külla, siis teeme kindlasti mõned matkad sinna Ameerika-Sveitsi, nagu seda nimetatakse.

Lase end pildistada selles indiaani tüdruku kostüümis ja saada siis pilt mulle. Sa oled selles kindlasti ülitore.

Ilmad siin on väga imelikud. Mõnikord on tuisk ja külm, teinekord jälle soe ja vihma sajab. Paar nädalat tagasi olid suured tormid. Lund on päris kenasti, suusatada ja uisutada saab. Ma pole veel suusatamas käind, sest pole aega, on nii väga palju, tööd koolis.

Umbes kuu aega tagasi oli Paide Tööstuskoolil pidu. Lavastati näidend „Parvepoisid“. Mõned tütarlapsed, ka mina mängisime selles näidendis. Ega nüüd meie tea kui suured näitlejad olud, niisama kulissidetagused näitlejad. Paar korda tuli ikka üle lava käia ja siis jälle tagasi. Järgneval pühapäeval pääle pidu oli teeõhtu. See oli tore õhtu, isegi nimesid kirjutasime külaliste-raamatusse.

Pääle selle on olnud veel kaks pidu. Esimene oli V progümnaasiumiklassi pidu. Oli üpris kena, aga võinuks kenam olla. Mina olin nimelt tellinud oma lemmiktorti, pähkli-torti, aga jäin ilma, sest poisid ostsid terve tordi. Olin väga pahane.

Teine pidu oli hiljuti. See oli ka koolimaja. Pääleõunat oli loterii-allegri ja õhtul ettekanded ning tants. Mina läksin alles õhtul peole. See oli tore. Järgmisel päeval olin veidi väsinud.

Nüüd saame neli päeva pühi. Need kuluvad ka ära. Saab veidi hinge tõmmata suurest tööst.

Mul on praegu kaks referaati kirjutada. Üks on maateadusest ja teine ajaloost. Need ma pean pühade ajal valmis tegema, sest algab viimane veerand kooliaastast ja peab end kokku võtma ja kõik raskused ületama.

Ma kirjutaksin Sulle veel, aga aeg lõpeb, pean kodust lahkuma. Järgmises kirjas kirjutatan pikemalt.

Saadan Sulle mõned fotod, mis on hiljuti pildistatud. Need on veidi hallid, kuid talvel ei saa paremaid.

Agaga nüüd „Good-bye!“

Leida (Ürmas).

P. S. Ära Sina nii kaua viivita nagu mina selle kirja kirjutamisega. Seesama.

Paides, 23. veebruaril 1938.

Armas sõber!

Olen oodand Sinult kirja, kuid pole saand. Võtsin siis sule, et mõned read paberile panna.

Koolis on kõik vanamoodi. Õppimine edeneb ilma suuremate vahejuhtumiteta. Meie klassil oli õige „kihv“ nädal, iga päev oli kirjatöö, esmaspäeval koguni kaks. Esmaspäeval oli kirjatöö saksa ja eesti keelest, teisipäeval matemaatikast. Mõni rääkis, et „kihv“ tööd olnud ja halvasti läind. Mina aga ei saand suurt arugi, et need nii rasked olid. Kolmapäeval oli ka päris raske töö, nimelt loodusõpetusest. Neljapäeval oli selle eest üsna kerge töö füüsikas, samuti ka reedene ajaloo kirjatöö. Laupäeval erilist tööd ei olnud, küll aga tuli sel päeval inglise keele kodukirjand loovutada. Selle teemaks oli

„Kiri Ameerika sulesõbrale“. Mõned tööd oleme juba kätte saand, kuid osa on veel saamata.

Möödund pühapäeval, pääle kirjatöönädalat, oli meil koolis pidu ühes loterii-allegriiga. Proovisin minagi oma õnne. Võtsin loteriipileteid kui ka allegri omi, kuid ükski ei võitnud. Päris kade olin, kui teised allegrilaua juurest tulid, käed toredaid asju täis. Öhtul algas pidu. Eeskava ajal viibis peol ka teedeminister Viitak. Pääle eeskava algas tants. Kuna meil sel päeval oli saali raadio pandud, polnud kooli oma muusikameestel vaja kogu aeg mängida, sest parajasti tuli ka raadiost tantsumuusikat. Kokkuvõttes võib ütelda, et see öhtu „kukkus“ kenasti välja.

Muuseas mainisin, et läheneb Eesti Vabariigi aastapäev, mis on järjekorraliselt kahekümmes. Aastapäeva pidustused toimuvad 24. veebruaril. Selleks päevaks teeb kogu Eesti ettevalmistusi. Ka meie koolis on käimas ettevalmistustööd. Paar „gümna“ viimase klassi poissi valmistavad vappi, mis koolis üles pannakse.

Nüüd pean lõpetama, sest aega on vähe. Kui Sul jatkub aega, siis võiksid minulegi mõned read saata. Olen nii väga huvitatud, mis Sa peale jõulu-vaheaega tegid. Ja kui suvatsed, võiksid ka oma jõulude veetmist kirjeldada.

Südamlike tervitustega

Ernst Vähi.

HILJA VIHALEM

Kui vaieldakse

„Kangelasteks ei nimeta ma neid, kes on triumfeerinud võimu abil. Kangelasteks nimetan neid, kes oma hinge poolt on suured olnud...“ (Romain Rolland.)

Tõe ja õiguse probleemid on olnud alati väga huvipakkuvad. Neid käsitletakse näiteks meie suurromaanis „Tõde ja õigus“. Andrese ja Pearu vahel on lakkamatu „rehnutipidamine“, siin ei ole enam lõpuks tähtis õigus kui niisugune, vaid küsimus, kumb on kangem. Püütakse õigust „väänata“, et aga õigus oma poole jääks. Nii ei taotelda tõde ja õigust kui absoluutseid väärtusi, vaid inimesed panevad kehtima mingi relatiivse tõe, saavutamaks selle abil võimu ja kasu. Tõde ei taotelda tõe enda, vaid hüvede pärast, mida see endaga kaastab. Ilmneb kramplik oma õigusest ja oma arvamistest kinnihoidmine. Inimene on egoistlik, ta ei taha hõlpsasti tunnustada, et tal pole õigus.

Oma arvamiste suhtes evib igaüks kindla seisukoha. Isikute seisukohad on tihedas seoses nende tunnetega. Seda võib märgata tihti vaidluste juures, kus keegi esitab väite, mis peagu tõestab, et vastase arvamine on vale. Mida teeb siis vastane? Kas ta tunnustab väidet ja revideerib nüüd selle põhjal oma seisukoha, olles innustatud ainult soo-

vist jõuda õigele otsusele? Vaevalt küll. Vastavalt oma iseloomule ta kas kaldub küsimusest kõrvale ja ründab vastast teisest küljest, ütleb teravusi või päästab end iroonilise nõustumisega, võitmaks aega, andes nõustumisele teeskleva ja näilise ilme, või kaldub üldsõnalisve ja väheütlevaisse fraasidesse. Isegi kui on tegemist küsimustega, mis meie isiklike huve ei riiva, ilmneb, et igaüks soovib päämiselt üht: et õigus temale jääks.

Tõeliselt on muidugi nii, et suurem osa meie arvamistest ei evi ainult mõistuslikku ja objektiivset algupära, vaid et tundmatud siledmed ühendavad neid meie peirumuste ja elamustega ja juhivad meid sellele veendumusele. Otsustused, mis oleme teind, sõltuvad meie sisemisest olemusest, ilma et ise seda aimaksimegi. Usume, et oleme objektiivsed, kuigi me tegelikult seda ei ole. Me ei kaitse ainult oma seisukohta, vaid ühtlasi kaitseme iga oma arvamises iseend.

Väljaspool seda aga näib eksisteerivat mingi kirjutamatu seadus, mis käseb meid

oma veendumustes püsida ja nendega ühes langeda, kui vaja. Inimestele, kes oma veendumusi vahetavad, vaadatakse teatava eelarvamisega, ei puudu palju, et omistatakse neile ebaõilsaid motiive või oportunismi. Vähimalt arvatakse, et neil on nõrk iseloom. Muidugi on nende seas palju selliseid, kes „iga tuule järele pöörduvad“. Aga nendega ei peaks ära vahetatama neid, kes on võimelised loobuma oma arvamistest, mis on osutund valeks, ja omaks võtma paremini põhjendatud arvamise. Selleks vajame enesetunnetamist ja kindlust, et võiksim loobuda ebatähtsast tõikadest tähtsamate kasuks. Käsitamaks mõnd eksitust peame evima vaimset ausameelsust, siirust ja rahulikku ning vankumatut eneseteadvust. Keegi pole vaba eksimustest, *errare humanum est*, iga inimene võib ja peabki oma vaateid ikka jälle kogemuse ja areneva mõistuse alusel kontrollima. Muidu kivineb ta vormi, mis talle enam ei sobi ja mida ta ainult harjumusekohaselt kaitseb.

Püüdke rohkem mõista oma kaaslasi. Uskuge kõigepäält nende siirusse. Siis jõuame nii kaugele, et suudame ka loobuda auahnusest, et õigus tingimata meie poole peab jääma. See ei tähenda veel, et nüüd vastase ülekaal on kindlustatud. Kõik teravad vastuolud pehmenevad ja valmistavad pinda mõistlikule ja õigele lahendusele. Vastase vaadete tunnustamine ei osuta veel iseloomunõrkust, vastupidi — see tähendab vabanemist vaimsest edevusest. (On isikuid, kes ei vaidle asja enda pärast, vaid seepärast,

et vaidlemisel avaneb soodne juhus oma tarkusega hiilata.) Aru saada, et vastasel on õigus, ja erapooletult seda tunnustada, on suur võit.

Kui jäämegi võistluses alla, mis sest? Peab oskama lüüasaamist taluda. Võite nautida oskab igaüks, kaotusi taluda — vähesed. Inimese kaotuses näeme alles tihti ta tõelist suurust. Suursaavutus on võitluseväljalt kaotajana lahkuda ja alistuda, kuid sääljuures mitte oma vastasest halvem ja nõrgem inimene olla.

On mitmesuguseid vaidlusi, on ka selliseid, kus vastast lihtsalt püütakse väsitada üksikuist sõnadest kinnihaaramisega ja ebalolulise esiletoomisega, kusjuures tõde jääb tagaplaanile. Niisugused vaidlused on sarnased keskaegseile skolastilistele targutustele, (meenutagem ajalooaamatust; kas hiir saab õndsaks, kui ta sööb armulaua-leiba, mitu ingliti mahub ühele nõöpnõelale jms. „ülitähtsad“ küsimused). Nende vaidluste kasu seisneb ainult kõneoskuse ja kiire otsustusvõime arendamises ja vaimukuse tõstmises. Kuid palju rohkem arendavad meid niisugused vaidlused, kus meie sisemiseks püüdeks on tunnetada tõdesid. Need õilistavad meid ja avardavad silmaringi. See pole kangelane, kes osavama kõneandega, vaid kunstlike võttega saavutab võidu vastase üle. Suur iseloom hindab ka vastase häid külgi ja ei püüa vastast igal juhtumil „maha teha“. Vaidlus olgu objektiivne, mitte subjektiivne.

Vaielgem, ent olgem sääljuures ausameelsed ja siirad!

Aforisme

Otsi parimat inimest nende hulgast, keda maailm taunib. L. Tolstoi.

*

Välise ilu järgi võite hinnata mõnd lille või liblikat, aga mitte inimolevust. Rab. Tagore.

*

Suured rõõmud ostetakse suurte kannatustega.

*

Lobisejad on ikka need, kellel midagi pole ütelda.

*

Kõige kehvem ratas vankri all karjub kõige rohkem.

*

Väiklased inimesed riputavad kõik suure kella külge.

*

Tugevad hinged ei kerja kaastunnet — tugevad hinged murduvad üksinda.

*

Halb on kõik, mis on olnud nõrkusest, kadedusest, neimast. Nietsche.

Meid ei karistata meie pattude pärast, vaid meie pattude läbi. J. Payot.

*

Inimene, kes end korragi on näidand halva inimesena, on igaveseks kaotand meie usalduse.

*

Kannatad ülekohut, rahustu: kõige õnnetumad on need, kes seda põhjustavad. Leo Tolstoi.

*

Kõige paremad vaimuanded rikutakse tegevuseta olekuga.

*

Töö on inimese põhiseadus.

*

Inimene suudab palju, uskumatult palju, kui ta ainult tahab.

*

Geenius on ainult „pikk kannatus“.

*

Üksinduses sööb inimene ise end, teiste keskel söövad sind teised.

Valind Felix Kalvi.

Eestlasele eesti nimi

Kes tahab mind pahandada, see ütelgu: „Nimi ei riku meest!“ Ma usun, see pahandab iga riiklikult mõtlejat Eesti Vabariigi kodanikku, kui selle lause ütleja nimi on võõrapärane. Ma ütleksin: nime võõrapärane osa nagu -son, -mann, -berg jt. kõlavad niisama häbistavalt, kui paneksime eestipärase nime lõppu mingi pilkelise või halva tähendusega sõna. Meile on niipalju aega antud nimede tasuta ja lihtsustatud korras eestistamiseks, aga ometi ei võeta kuulda soovitusi ega meeletuletusi. Nagu kord juba oma kõnes nimede eestistamisest tähendasin, toovad välismaa ajakirjad artikleid Eesti kohta, kus on märgitud, et Eestis elab 50%

kogu rahvastikust sakslasi. Selle 50% moodustavad meie võõrapäraste nimedega kodanikud.

Mõtlemisaega on küllalt antud. Kes nüüd ei kasuta aega, selle riiklikus meelsuses tuleb kahelda.

Enne võõrnimede eestistamist oli meie kooli õpilastest 37% võõrnimedega, nüüd aga umbes 20%. Kuid veel ei ole hilja. Õpilased, kasutage õiget aega ja mõjutage vanemaid, et nad juba ainult teie pärast oma nimed eestistaksid.

Ei tule Kalev koju õnne tooma, Eesti põlve uueks looma, kui me ta oma võõraste nimedega eemale peletame.

EINO PIIGERT

„Reisimuljeid“ Tartust

Lugupeetud kaaskannatajad! Ei meil ole kerge kellelgi. Meie kooliajakirja toimetaja tuli ühel hääl päeval minu juure ja andis mulle ultimaatumi: Homseks olgu sul artikkel sellest, kuidas sa Tartus käisid. Ajasin küll vastu, et mul pole paberit jne., kuid ta arvas seda kindlasti ajakirja patronilt saavat. Polnud midagi parata, ning ühel isenesest kurval hetkel võtsingi sullepää ja matemaatika-klade ja hakkasin noorimaks kirjanikuks. (Võtke teatavaks, et selle loo lõpp on kirjutatud enne kui algus).

Laupäeval, veebruarikuu viiendal päeval, ajasin selga skaudivormi ning algaski sõit sussi kolmanda klassi kupees. Tartu sõitjaid oli kaks — tema ja mina — tähendab sellele-sinatsese skautide kongressile. Vaikselt ja rahulikult logistasime välja Tamsaluni (varsti tulevad sellele teele roobasomnibused, oh siis seda pidu ja põlve!).

Nii imelik kui see ka kõlab — me sõitsime Tamsalust Tapale, — et säält siis mõne kiirema rongiga Tartu poole pörutada.

Tapal juba algas mu eksirännak, nimelt meil oli vaja toimetada riitusvahendite juures mõningaid õmblemisi, milliseid, nagu teate, saab toimetada ainult nõela ja niidiga, need vahendid meil aga puudusid. Tuli sisseoste teha. Mina kui julgem pörutasin ees, küsisin — poes polegi nõelu, järgmisse — jälle kuiv. Pidin peagu ütlema sõna, mis praeguse kursi alusel maksab kolm senti, sain veel pidama.

Järgmises poes küsisin juba niiti, muidugi sain, pärast loomulikult ka nõela!

Jaama ooteruumis algas siis kibedam õmblemine kui ristsepmmeister hr. Kiirel. Igatahes väga ajalooline moment.

Tartu poole sõites istusime juba toekamate härrade kõrval (nii vaimsest kui ka füüsiliselt). Hakkasin juba mõtlema, miks „laiaroopalise“ istmed nii kitsad on, et kahekesi hästi istuma ei mahu, kuid säälsus kas mu kaaslane mulle küljekontide vahele, et vaadaku mina kah!

Mis te arvate, mis ma nägin? Nägin kaht tavalist venelast, väga lihtne oli neid tunda — mitte keelest, sest nad rääkisid läti keelt! — lugesid vene ajalehti!

Agaravhuse määras üleval riivil olev punase-valgekirju kamps! Ise petserlased, elavad Eestis, loevad venekeelset ajalehte ja räägivad läti keelt!

Pika paberiraiskamise järele oleme jõudnud viimaks Tartu.

Jaamas oli meil vastas nii suuri kui ka väikesi vendi, kuid mitte palju. Otsemat teed ruttasime Karskusliidu majja, kus algas meie kange ja vägev tarkuste kogumise kongress. Avasõna ütles Tartu Maleva auvanem prof. Paldrock, tervitas Noorte Osakonna sekretär ja paljud teised.

Algas töö — referaadid, usun, et teen targasti, kui ei raiska aega ega paberit neist kirjutamisega. Öhtusöögi söime üliõpilasköögis, mille saime 50 sendi eest puhta muidu.

Ja siis kiiresti jaama, et vastu võtta Päävanemat. Läbi putkas Vana meie ahelikust! Käisime veel prof. Sarali ja Tartu linnapää kindral-mastri A. Tõnissoni sünnipäeval. Kõik need rännakud toimusid päale kaheksat — ärge aga sellest õpetajale rääkige!

Nojah! — magama läksime Kuperjanovi partisaanide kasarmusse. Juttu ja lärmi tegime sääls küllalt, kuid ajasime ka tarka juttu, minule oli see veel teiseks konverentsiks.

Järgmisel päeval algas töö kell kümme, aetasime pärja Tartu Vabadussõjas langend õpilaste mälestussambale: meid olevat isegi filmitud. Algasid jällegi töökoondused skautlikest põhiideist.

Kella kuueks oli ametlik osa läbi, siirdusime TTG ruumesse, kus algas skaudisõbra, luuletaja K. E. Söödi austamisaktus tema 70-aastase sünnipäeva puhul. Väga sügava ja meeleoluka mulje jättis südamlilik skaudisõbra austamisaktus. Kahju, et lõpuni kuulata ei saand, tahtsime Tartust pumbata, mis vähegi andis, ning läksime „Vanemuisesse“.

Öösel kell 12 algas sõit koju, pää uimane suurest vaimsest pingutusest ja kehaliselt väsimusest. Vävalt pikali heitnud, uinusin, ning ärkasin alles Kiltis. Ümberistumine Tamsalus, ning mõnetunnilise loksutamise järel olime jällegi Paides, et asuda koolitõhe ja rakendada kogutud skautlikku pagasit tegelikkuses.

Viimased päevad enne klassipidu

Homme on juba pääproov. Oh, seda elevust ja askeldamist! Kust saab riideid näidendiks? Kes toob lavale kardinaid ja vaiba? Kuidas on piletitega? Kas kavad on ka trükitud? Millal saab laval proovi teha? Tuhandeid küsimusi vilksab läbi aju. Oh, kui ometi kõik hästi läheks! Kui inimesi palju tuleks! — Samas aga ängistab kujutelm, võib-olla ei tulegi kedagi, läheb ehk näidend halvasti või pole ostjaid einelauas? Aga see aina tiivustab suurema hoolega ette valmistama, et igaüks isiklikult kõik oleks teind hääks kordaminekuks.

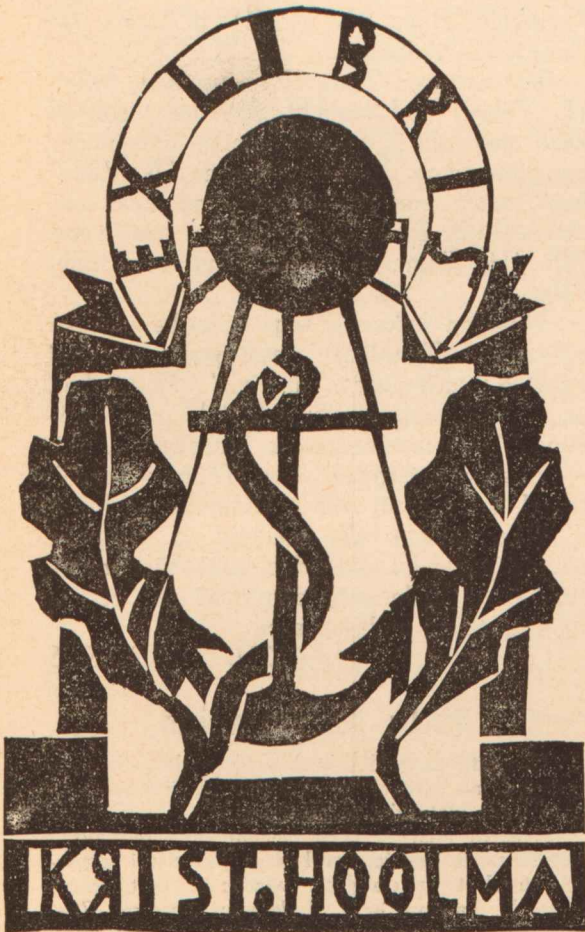
Tuleb käia mööda kauplusi, siit on midagi tarvis, säält vaja juure tuua, kodus peab triikima riideid, korraldama pisiasju, meele tulemata, mida oli vaja teistele viia näidendisse. Vahepeäl jälle koolimajja vaatama, mida veel vaja. Ongi puudus linadest, tarvis oleks ka kardinaid ja vaipa. Ega muud kui koju järele!

Nii joostes ja korraldades ei tunne palavust ega väsimust — ainuke mõte: aidata kaasa korraldamisele. Ununeb ka õppetöö, pääliskaudselt vaatad õhtul kõik üle, teed kirjalikud ülesanded ära ja pääle õhtueinet poed magama, kehaliselt väsind, aga hingeliselt erk, südames rahutus — ehk oled midagi tähtsat unustand ja kuidas ikka veel kõik läheb. Ei saa ärevusega magadagi, painajalikud unenäod kiusavad ka öösi.

Hommikul koolis viibid kui unes. Näed, et tehakse sääli mingeid ülesandeid, kuuled kedagi küsitavat, aga mõtted pole ikka selle kõige juures. Õpetajad on küll vastutulelikud enne pidu, just õppida andmises, aga osavõtmatust tunnist ja mõtete laokilolekut ei talu nad keegi hästi. Juba kuuled noomivaid sõnu: „Jah, teil on küll pidu, aga see ju alles homme, täna veel koolipäev, ärge nii ekstaasi sattuge, teie ei kuule ju midagi ainek“. See virgutab huljaks ajaks, mõjub veidi solvalt, et pole oldud tähelepanelik, aga ärevust südames on liiga palju. Varsti saab õpetajaqi sellest aru ja hakkab nn. „seltskondlikku juttu“ ajama: „Noh, olgu pääle, teist ei saa täna kuulajat ega kaasa-töötajat. Pidage pidu ära, küll teisel nädalal teeme kõvemat tööd“. Ja nii jääbki.

Terve klass peab toole tooma. See on tore. Piki tänavat tuled — toolid käeotsas. ümisesed laulu ja mõteldes, et need toolid peaksid täituma kõik, kui loota hääd õnnestumist. Suure osavõtjate arvu tõttu on töö varsti valmis. Ohetavate nägudeqa vaatlevad kõik tehtud tööd. Väsimuse tõttu ei hakata toole kohe järjekorda seadma, see peab toimuma järqmisel ennelõunal, enne pidu, sest pole ju pääprooviks neid vaja järjestada. Nii siis, üks viimaseid vajadusi on täidetud. Toolid on kohal. Kõige rohkem on veel korraldamist laval ja einelauas.

Otsustav õhtu aina läheneb. Veel viimased korraldused, riided ja vajalikud esemed kohvrissi ja — koolimajja pääproovile, eeltuleproovile, mis ongi raskeim, kuna pidu ise on teataval määral kordamine. Riidetuma ja jumestaja värviva käe alla! Nii — valmis! Looksed lavale piiluma, kas ka mõni inimene tuleb. Pääproovile tulevad küll päämiselt nooremad õpilased aga on nemadki külalised, kritiseeriv publik. Varsti on kõik valmis — gong — eesriie avaneb. Lõppend on ettevalmistused, kadund kõik ärevused ja mõtted, elad ainult oma osale, näidendile.

Ringvaade

Kooli aastapäev

29. nov. oli meie kooli aastapäev, mida pühitseti aktusega, traditsioonilise kringli-söömise-õhtuga ja nn. lava sisseõnnistamis-õhtuga, mil tuli ettekandele Ed. Vilde „Pisuhänd“.

Seni ei saadud meie koolimajas näiden-deid ette kanda, kuna puudus lava, kuid nüüd on see puudus kõrvaldatud, 29-ndal võisime esmakordselt imetella meie uut ja ots-terbekat näitelava. Lava on kaunis, ei jää põr-mugi taha teistest näitelavadest, erinedes neist ainult oma väiksema ruumi poolest. On koguni maitsekam teistest. Väga huvitavalt mõjub näit. lava sinine taust orkestri-ettekandeleil jms., luues teatava õhulisuse.

Aastapäevapeo eeskavas oli neli pala sümfooniaorkestrilt ja näidend „Pisuhänd“, E. Vilde tähtsamaid teoseid ning eesti parim salongkomöödia, ei vaja vist lähemaid seletusi. Tegelased olid: Kalev Kruup (Piibe-leht), Arkadi Jürgens (Sander), Helve Roosileht (Laura), Laine Tobre (Matilde) ja Heinrich Brenner (Vestmann). Tegelased sobisid eranditult väga hästi oma osadesse. Ettekanne oli ladus ja loomulik. Suurimate naerupuhangute põhjustajaks oli muidugi Piibe-leht — Kalev Kruup. Lavastaja oli õpet. A. Liivik, dekoraator õpet. A. Roosileht.

Näidendile järgnes tants. Publikut oli rohkesti. Õhtu jättis parima mulje.

HILJA VIHALEM

Progümnaasiumi abiturientide pidu

6. veebruaril leidis aset progümnaasiumi abiturientide pidu-õhtu. Eeskavaks oli A. Kitzbergi näidend „Püve talus“ ja juba enna-kult olgu üteldud, et täit tunnustust vääriv soov luua vaheldust meile tavaliselt pakuta-vaisse perekonnaõhtute eeskavadesse õnnest-us täiel määral. Tükk kanti ette küllaldase ladususe ja hooga ja publik jälgis eeskava suure huviga.

Kuna ettekantud teos ei aseta näitlejaile liiga suuri nõudmisi ja on seejuures küllaltki huvitav, siis oli ta antud oludes täiesti õnnest-unult valitud. Tükis on rohkesti rahvalikku nalja ja koomilisi stseene (näit. II vaatuses), samuti ka õnnestund rahvalikke tüüpe ja usutavat psühholoogiat. Tegelased, kelle-

dest mitmed õieti esimest korda laval esine-sid, täitsid neile pandud lootused hiilgavalt, andes kohati üsna häid kujusid.

O. Aidla Saaremaa Priiduna oli usutav ja säilitas oma hää tüübi kogu näidendi kes-tusel. Tüki filosoofiline element pääsis tema repliikides hästi mõjule. P. Puusepp Jaan Jalaka rollis, mis evib kogu tegelaskonnast kõige enam inimlik-liigutavaid jooni, oli üldi-selt hää. Püve Peeter, mis on kahtlemata teose nõudlikemaid osi, oli G. Sääse kehas-tuses küllaltki mõnus, kuid veidi enam enese-kindlust ja väarikust oleks ta püve-peeterlik-kusele märksa kaavitand. Moira-Maret (I. Siib) ja Kaketse-Kadri (A. Kirik) olid mõlemad huvitavad ja loomulikud külaeided. Üldiselt on näidendi teine vaatus huvita-vaim. Siin nägime veel mitmeid häid kaju-sid, nagu eriti hää Kütise-Jaak I. Toomsalu kehastuses, samuti Viraku Märt (A. Jaana) ja tema unine poeg Ernst (U. Kriitmaa), kes oma mittemidagi-tegemisega andis toreda koomilise kaju. Samuti hääd olid poolkeigar Kamaküla Hans (L. Prees) ja „tema isa“ Endrik (J. Viilberg).

Peetri tütreid Tiina (E. Karming), Miina (L. Tobre) ja Liina (H. Roosileht) sobisid hästi oma rolli ja peavad leppima üldsõnalise komplimendiga. Andres Ahvenas (A. Viida-lepp) andis oma osa üldiselt hästi, kuid kal-dus kahjuks liiaks deklameerima, tema vend Jüri (H. Ilomets) andis samuti oma tüübi välja.

Näidend kviteeriti tugeva ja kauakestva aplausiga. Tänuliku klassi poolt annetati kolmele „suure vaeva nägijale“, klassijuhat. pr. Kaljole, einelaua korraldajale prl. Kekä-läinen'ile ja lavastajale hr. Roosilehele, lilli.

Eeskavale järgnes tants „Tommy-Band'i“ saatel, kes samuti esines kiiduväärselt hästi.

Ühe sõnaga üks meeldiv ja sisuliselt (kuulu järele ka majanduslikult) hästiõnnest-und õhtu, mille korraldus võiks olla eesku-juks teistelegi endasarnaseile.

ARKADI JÜRGENS

Pidu Rahvamajas

20. märtsil korraldati kooli poolt avalik pidu Rah-vamajas, mis kõigepäält on mainimisväärt oma mit-mekesise ja ulatusliku eeskava poolest.

Peokava esimesel poolel esitati laule segakoorilt ja ettekandeid sümfooniaorkestrilt J. Zeigeri juhata-sel, tütarlaste ja poeglaste võimlemist ja tütarlaste tants H. Laisaare ja T. Andressoni juhatusel. Ette-kanded said hooga aplausi osaliseks, nii et publiku tungival soovil tuli mitmeid palu korrata.

Peo kandva osa moodustas A. Roosilehe 3-v. näidend „Ohver“, mis oli autori enda poolt lavastatud, talt ka dekoratsioonid, muusika J. Zeigerilt, kostüümid L. Indrekolt. Selles, mitmete varemkirjutatud ja menu osaliseks saanud näidendite autor käsitleb piiblist ainet, nimelt Kaini ja Abeli vahekorda, arendades ja põhjendades seda, mis teatavasti lõppes mõrvaga. Tegelasena esinesid: P. Puusepp (Aadam), A. Kirik (Eeva), B. Neeme ja N. Kivilaht (lastena) ja O. Aidla ning K. Krup (täisealistena) Kaini ja Aabeli osas, H. Roosileht (Neema), pääleselle A. Jõelaid, R. Käär, A. Kivistik, K. Eilart, L. Viilip, E. Birk, S. Noormets.

Kõigiti õnnestunud ja publikut kaasa elama haaranud näidendi autor kutsuti lavale. Peo sisustajatele annetati lilli. Publikut oli rohkesti.

Õpilaste isetegevusest 1937/38

Kirjandusringi eesti keele rühm korraldas enne jõulu uussõnade ja -keelendite kursuse. Osavõtjaid oli keskmiselt, õpiti umbes 200 uut sõnatüve ja päale nende veel uuskeelendeid. Päale jõulu korraldati kõnekursus. Kursusel esinesid õpilased kõnedega, kusjuures arvustamisel vaadati, kas ettekantud kõned ka samades kõnedes püstitatud nõudeile vastavad. Päale kursuse korraldati kõnevõistlus. Igal võistlusest osavõtjal tuli esineda kahe kõnega — üks ettevalmistatud, teine improviseeritud. Kohtadele tulid — nooremas rühmas: 1. H. Eilart, 2. H. Brenner; vanemas rühmas: 1. A. Jürgens, 2. F. Kalvi, 3. E. Piigert. Võitjatele anti auhindadeks kirjandust. Kavatsusel oli korraldada ka kirjandite-võistlust, kuid see jäi pidamata. Ringi mõned liikmed on kirjavahetuses Soomega.

Kirjandusringi juhatajaks on A. Jürgens, juhatusliikmed on: E. Piigert, L. Murumägi, J. Kresmer, H. Vihalem, K. Krup. Ringi vanemaks on prl. E. Kalja. Liikmeid eesti keele rühmal on 40.

Kirjandusringi Ajakirja ja Lugemislaua Osakond andis välja kaks numbrit õpilasajakirja „Ajatar“. Eelmine number sisaldas rohkesti õpilaste kirjandeid, mis võiksid huvitada ka teisi õpilasi, ja sõnumeid ning mõistatusi. Käesolevas numbris on kirjandite arv vähenenud ja nende asemel on rida eriti „Ajatarile“ kirjutatud artikleid. Huvi suurendamiseks ostjaskonnas loositakse mõlema numri ostjate-õpilaste vahel välja preemiaid. Ajakirja trükiti ä 200 eksemplari. Lugemislauad on avatud äripäeviti kella 16—18. Arvult on lugemislauas 29 ajakirja, neist mõned välismaised, ja 7 ajalehte. Osakonna juhatajaks ja ajakirja toimetajaks on K. Krup, lugemislaua juhatajaks E. Piigert. Vanemaks on õpet. T. Kaljo. Liikmeid on 92.

Spordiring korraldas sügisel kegejõustikuvõistlused, mille tagajärjed on avaldatud eelmises numbris. Novembris ja detsembris oli tantsukursus, millest võeti rohkearvuliselt osa. Märtsi algul korraldati loenguid kegejõustikust ja avati maleturniir koolimeistri nimel. Turniirist osavõtjaid oli arvukalt ja turniiri vastu valitses elav huvi.

Ringi juhatajaks on E. Piigert, juhatusliikmed on: A. Haasma, G. Säask, A. Jürgens, V. Kriitmaa. Ringi vanemaks on õpet. T. Andresson, abivanemaks H. Laisaar. Ringil on 80 liiget.

Kunstiring jaguneb kaheks alljärgnevaks osakonnaks.

Muusikaosakond on sisustanud muusikaliste ettekannetega koolipidusid ja aktusi. Juhatajaks on P. Laube, vanemaks õpet. J. Zeiger.

Kujutava Kunsti Osakond on pidanud kaks korda nädalas töötunde. On valmistatud lavadekoratsioone

koolipidudele. Juhatajaks on L. Kõre, vanemaks A. Roosileht. Ringi üldiseks juhatajaks on P. Laube, juhatusse kuuluvad: L. Kõre, L. Paeoja, A. Härma. Liikmeid on 50.

Kodu-uurimising on korraldanud käesoleval õppeaastal raadiotunni, referaatkoosoleku, karskusaktuse ja loengu Rahvamajas Rootsi üle. Ringi liikmed on kaasa aidanud ka vanavara kogumisele. Ringi juhatajaks on T. Ilomets, juhatusliikmed on: H. Möll, V. Kalvi, E. Karmin. Ringi vanemaks on prl. R. Aarma. Liikmeid on 81.

Koperatiivühing asutati sügisel ümberkorraldamise teel endises kooperatiivist, mida korraldas traditsioonikohaselt gümn. V kl. Ühing taotleb ühistegevise vaimu arendamist õpilasis. Kahjuks on kooperatiiv avatud päämiselt õhtupoolikul. Juhatajaks on L. Vunder, juhatusliikmed on: A. Luht, H. Veelmaa, A. Jaana, H. Eilart. Ringi vanemaks on õpet. R. Ottenson.

Laskuring on kooli noorim ring, olles asutatud alles tänava veebruarikuus. Ringi liikmeiks võivad astuda gümnasiumi meesõpilased ja klassilaskurid progümnasiumist ja kaubanduskeskkoolist. Päale nende võidakse vastu võtta teisi õpilasi liikmekandidaatidena. Igal kolmapäeval on treeninglaskmine, mis on annud häid tagajärgi. Juhatajaks on A. Jürgens, juhatusliikmed on: F. Kalvi, E. Piigert, A. Haasma. Ringi vanemaks on õpet. A. Liivik. Liikmeid on 22.

*

Päale ringide on koolis algatatud veel mitmesuguseid üritusi. Mainitagu kõigepeält himed eestistamist ja vanametalli kogumist. Nimede eestistamisel on õpilastest suured teened ühisgümnasiumi V kl. õpilasel F. Kalvil, kes vastava aktsiooni läbiviimiseks pidas kõne aktusel ja on püüdnud eestipärase nime protsenti tõsta sellega, et kooli kuulustahvil on väljas diagramm võõrapärase nime protsendi kohta. Seetõttu ongi asi kujunenud võistluseks ja iga klass püüab võidu võõrnimede % alandada.

*

Vanametalli on meie koolis kogutud ca 17.000 kg. See summa jaguneb järgmiselt:

Progümn. I kl.: H. Sakkeus — 320, Ahto Talvi — 300, Asta Talvi — 278, P. Kepp — 200, E. Roov — 176, H. Roots — 173, Ü. Anton — 151, H. Koppelmaa — 132, L. Leinjärvi — 120, J. Jürjo — 105, L. Simson — 101, H. Leemet — 100. Alla 100 kg. kogusid: H. Dreifeldt, J. Anvelt, A. Purfeldt, E. Härma, A. Visberg, L. Tartu, A. Tootsi, A. Kivilo. Kokku klass on kogunud 2363 kg.

Progümn. II kl.: K. Seire — 520, K. Metsaots — 420, A. Vool — 356, H. Petron — 350, H. Pärl — 348, G. Toompea — 343, V. Endla — 304, L. Merendi — 300, Ü. Kõrbar — 210, N. Kivilaht — 161, R. Tamm — 160, K. Noormaa — 150, J. Annus — 141, M. Sillarand — 136, V. Kuus — 133, I. Pool — 122, A. Kõrgma — 121, E. Zinna — 115, J. Ojamaa — 109, J. Jürjen — 100, E. Jaga — 100. Alla 100 kg: H. Madissoo, K. Eilart, E. Krabi, R. Käär, H. Peet, B. Neeme, A. Treve, L. Roosileht, A. Amer, E. Barbo, H. Vainula. Kokku klass on kogunud 5395 kg.

Progümn. III kl.: V. Tael — 500, A. Kama — 400, K. Silberman — 125. Kokku klass on kogunud 1025 kg.

Progümn.: IV kl.: K. Klassmann — 430, J. Arvola — 325, A. Trossi — 165, L. Urmas — 135. Alla 100 kg: E. Vähi, I. Bökler, V. Paeoja, H. Hoolmaa, L. Tõnisson, H. Brenner, H. Kosk, A. Härma, K. Kors, E. Tiisel, L. Vaus. Kokku klass on kogunud 1350 kg.

Progümn. V kl.: R. Volk — 324, U. Kriitmaa — 139, S. Preiberg — 132, E. Jaksi — 127, M. Rusi —

100. Alla 100 kg: O. Aidla, I. Toomsalu, A. Viidalepp, A. Muskat, H. Hoolma, V. Saaroja, L. Tobre, R. Jaks, I. Raud, V. Lutrus, E. Arviste, A. Lenk. Kokku klass on kogunud 1014 kg.

Gümn. I kl.: A. Haasma — 522, E. Laube — 305, P. Laube — 305, M. Tael — 300, E. Noor — 251, A. Pärkma — 120, T. Boguslavski — 115, A. Oiderma — 110, M. Laube — 110. Alla 100 kg: A. Loo, A. Lendre, A. Luht, F. Org. Kokku klass on kogunud 2202 kg.

Ühisgümn. V kl.: H. Vihalem — 100. Alla 100 kg: L. Vunder, H. Koort, A. Jürgens. Kokku klass on kogunud 120 kg.

Kaubanduskeskk. I kl.: E. Shuman — 373, D. Lipp — 204, O. Silm — 200, A. Kattai — 150, S. Kulu — 135, V. Saks — 103. Alla 100 kg: A. Pajusi, H. Aus, A. Mamai, K. Linke, V. Pärtel, L. Haan, O. Tali, H. Meister. Kokku klass on kogunud 1342 kg.

Kaubanduskeskk. II kl.: E. Kopti — 1100, A. Arumägi — 150, L. Maade — 150, A. Reinsalu — 150, R. Öunaste — 150, I. Selge — 100, M. Keiker — 100. Alla 100 kg: A. Pöder, O. Sion, S. Eisbär, H. Kukkeus, O. Lodi, E. Sardis, L. Tuulik, A. Lusti, R. Kanne, H. Anveld, L. Sömer, E. Roov, K. Noor. Kokku klass on kogunud 2301 kg.

Klasside järjestus kogutud vanametalli hulga järgi on järgmine:

1. Progümn. II kl. — 5395 kg, 2. Progümn. I kl. — 2363 kg, 3. Kaubk. II kl. — 2301 kg, 4. Gümn. I kl. — 2202 kg, 5. Progümn. IV kl. — 1350 kg, 6. Kaubk. I kl. — 1342 kg, 7. Progümn. III kl. — 1025 kg, 8. Progümn. V kl. — 1014 kg, 9. Ühisgümn. V kl. — 120 kg.

KALEV KRUUP

Ristsõnu

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
16				17						18				
	19					20			21					
22					23	24						25	26	
	27	28					29			30		31		
	32	33			34	35	36			37	38			
	39				40			41		42				
43				44			45	46						47
48							49			50				51
52				53				54			55			56

Põikread: 1. Soe riietus. 2. Valu sünnitav tundmus, valu sisekehas. 11. Sõjaväeline aukraad. 16. Järv P.-Ameerikas. 17. Jutukas. 18. Vald Tartumaal. 19. Riigi kodanikud. 20. Härrade uhkuses. 22. Sidesõna. 23. Saarestik Vaikses ookeanis. 25. „On“ saksa keeles. 27. Provintsi teater. 29. Eesti linn. 31. Valuhüüe. 33. Tajumise vahend. 34. Eriti pingutatav spordiala. 37. Laste mänguasi. 39. Kuju O. Lutsu „Kevadest“. 40. Taluelamu. 41. Varandus.

43. Sina. 44. Möödub kiiresti. 45. Sõja ohver, vigastatu. 48. Vaimuliku sisuga helitöö. 49. Kurjuse jumal. 50. Soome järv. 52. Eesti teadetebüroo. 53. Lembrohi. 54. Jõuallik. 55. Minu. 56. Toiduaine.

Püstread: 1. Teenija lõbustuskohtades. 2. Kalevipoja koera nimi. 3. Noot. 4. Paberi aseaine vanal ajal. 5. Suursugune lill. 6. Kirjanduslike teoste liike, lühijutt. 7. Terariist. 8. Tuntud eesti muusikamees. 9. Kuulus vana-aja sõda. 10. Lõuna-Euroopa tuld-purskav mägi. 12. Endine pinnamõõt. 13. Ladina-keelne eessõna. 14. Soojuseandja. 15. Roomaja. 21. Valguseandja. 24. Suur, ruumikas. 26. Parun, härra. 28. Inglise merikangelane. 29. Aedvili. 30. Salapärase lõunamaa. 32. Jooksu algus, lähe. 34. Maitse. 35. Endine Eesti riigivanem. 36. Ajalooline sild Londonis. 38. Värskeim teade. 40. Te. 42. Põldvili. 43. Hubase toa omadus. 44. Kartlik. 46. Mootor-rataste firma. 47. Kuu. 51. Mina.

E. P.

Leidke tähed.

— Olga, — prill, — ori, — Asta, — Arras, — sine, — eha, — Sand, — mis, — Ein, — ike, — ind, — sa, — eine, — tapp.

Iga antud sõna ette asetada sobiv täht nii, et saaksime uute tähendustega sõnad. Õigel lahendusel annavad sõnade ette asetatud tähed järjekorras lugedes ühe eesti vanasõna.

E. P.

Kamm-mõistatus.

1	2	3	4	5

Põikrida: Albert Kivika teos.

Püstread: 1. Mehenimi. 2. Naisenimi. 3. Spordiselts. 4. Mast kaardimängus. 5. Mõõtühik.

R. V.

Maagiline rest.

	1	2	3	
1				
		×	×	
2				
		×	×	
3				

1. Linn Piiblist 2. Arutu. 3. Lava „mööbel“.

R. V.

„Ajatar“ ilmub kaks korda aastas. Üksiknumber — 25 senti.

Kalev Kruup — tegevtoimetaja; Anita Lendre — laekur; Robert Volk — kirjatoimetaja; T. Kaljo — ajakirja vanem (vastutav toimetaja).

VÄLJAANDJA: PAIDE GÜMNAASIUMIDE JA KAUBANDUSKESKKOOLI KEELE- JA KIRJANDUSLISE PAIDE POSTI TÄN. 12.

